

Duizend-en-één-Nacht

C.A. Wertheim

1999, installatie

Het verhaal van de negen Pasha's

Özkan Gölpinar

vervolg op

28 • 29 • 30 • 31

De eerste nacht

De nacht van 6 op 7 december.

'De bruid heeft haar lied gezongen', denkt de Pasha.

Vijfenveertig seconden lang gaat de Pasha's achterkant omhoog om steeds weer met een draai naar beneden te vallen op de jonge maagd. Gelijk een laatste omhelzing. Een laatste groet. Vervolgens vult de lucht zich met een zoetzure geur. Daarna een doffe knal, vervolgens een vreemd spel van lucht en licht. Hoe moet de Pasha het juiste woord vinden om de schuring tussen twee lichamen weer te geven? Met welke woorden beschrijft hij de samensmelting van lichaamssappen? De Pasha is immers geen scheikundige.

'De wereld werd ondergedompeld in vuur', zegt hij. *'Helder blauw van onderen met oranje toppen.'*

De Pasha ziet een opengescheurde hemel, daaronder zijn bruid.

Alles wordt zwart.

De schemer valt voor wie eenzaam is. De bruid heeft haar lied gezongen. Vijfenveertig seconden lang.

De tweede nacht

De Pasha gedraagt zich niet meer als een Pasha van vlees en bloed. Hij leeft voortaan in een wereld van echo's en schimmen. Een wereld meer van schaduwen dan van realiteiten. Na het huwelijk vraagt de Pasha niet meer van wie een dochter is. De dochter is nu van de Pasha en zij zal strelen op de plek waar de Pasha het wil, precies zoals de Pasha het wil. Vlug en met lange halen. De directe en moeiteloze overgang van wat de Pasha wil naar de vervulling van die wens. Wil de Pasha een zoon? Dan krijgt hij een zoon. Het hoe en waarom doet er niet meer toe. Op het laatst hoort de Pasha alleen nog maar wat hij wil horen. De wetten zijn aangepast, de gewoonten zijn veranderd en alle zonen van de Pasha zullen een glorieuze nieuwe toekomst tegemoet gaan. Alles is teruggebracht tot een enkel beeld van bijna lichtgevende helderheid. Uit de dood komt het leven voort. Maar de Pasha vraagt zich niet meer af hoe lang hij zijn bruid laat leven. Duizend jaren of slechts één?

De derde nacht

Langs de gebarsten muren van het paleis blijft strompelen bruiden. Tientallen bruiden. Honderden bruiden met afgerukte ledematen. Bruiden zonder tong en dicht-geschroeiende ogen. Bruiden die slechts nog kunnen kruipen, knikken, kijken en bruiden die met de stompjes van hun armen de naam van de Pasha in het zand schrijven. Ver weg van het paleis, in de erkers van de gevangenis in de woestijn, liggen nog meer bruiden die geen zoon konden baren. Karrenvrachten vol. Zeshonderd span vertrokken uit het paleis met daarin honderden bruiden. Honderden zielen. Althans, als je ervan uitgaat dat in elke kar op z'n minst één bruid heeft gelegen. Wie gelooft er nou in een Pasha die beweert, dat maar een halve bruid per kar is teruggebracht naar haar familie. Het vlees van de bruiden gekerfd, verbrand en verkoold. Karrenvrachten vol verdriet.

Verdriet dat niet naar buiten kan, verstikt de mens. Een straathond rent weg, een zorgvuldig afgeknuwde vinger van een bruid in zijn bek.

De vierde nacht

De straten in de omgeving van het paleis zijn leeg. Misschien was het nog te vroeg? Misschien was het al te laat? Misschien had het leven zich terugtrokken achter de muren van het paleis van de Pasha? Het enige dat de overgebleven bruiden kunnen doen, is blijven wachten. Leven vinden langs de randen van de dood.

Hier en daar brandt een vuur en een bewaker van het paleis speelt met de punt van zijn dolk. Watertrappend in een branding van uitwerpselen ligt de eunuch met de langste tong van het hele paleis. Het zijn louter leugens denkt hij. *'Wie zegt dat de dood een geur heeft, vergist zich. De dood ruikt en smaakt naar niets. Is alles nutteloze strijd geworden, nadat God zich heeft afgekeerd van de mensen? Is er niet een andere God, geen redder, geen ridder die de graal vindt? Blijft er dan niets anders over dan de rusteloze sluimering die langzaam overgaat in een allesomvattende stilte? Niets is vreselijker dan langzaam sterven.'*

De vijfde nacht

Wie goed keek, zag dat de staaf ooit als versiersel boven een deur moet hebben vastgezet. Staand op een houten bruidskist had de Pasha het ijzer langzaam uit het door molm aangetaste hout losgewrikt. Het begon ermee dat de Pasha de staaf vier malen naar boven had gedraaid en daarna vier malen naar onderen. Bij de vijfde draai kwam het metaal los. Vervolgens had de Pasha de restjes molm vermengd met gruis zorgvuldig met de mouw van zijn kamerjas naar beneden geveegd. Even was er die aarzeling. Daarna ging de Pasha op zoek naar de bruid die hij de nacht ervoor had gehuwd. De zoektocht duurde niet lang. Met het ijzer nog warm in zijn hand, vond hij de vrouw. Met bloed besmeurd lag ze ontbloot tegen een tafel, zo'n twintig ruig behaarde bewakers om haar heen. Het is ook een misverstand om te denken dat de mens geboren is voor geluk. Toch wil de bruid eenvoudigweg niet dood. Zij draait verbaasd om haar as met het ijzer nog tussen haar ribben. Meerdere malen vliegt zij schreeuwend overeind, totdat een van de bewakers haar met zijn dolk van haar laatste levensrest berooft.

Duizend-en-één-Nacht

C.A. Wertheim

1999, installatie met:

uit de collectie:

Stenen Wolk

Jeroen Melkert

1986, Franse kalksteen,

48 x 115 x 39 cm

zonder titel

Henk Visch

1990, piepschuim,

220 x 110 x 110 cm

in bruikleen:

zonder titel

Bastienne Kramer

1997, keramiek,

165 x 50 x 70 cm

**Het verhaal van de
negen Pasha's**

Özkan Gölpinar

De zesde nacht

Het aanbidelijke zoontje van de Pasha, van de laatste bruid uit het paleis, ligt als naamloos gehakt uitgeworpen. Zijn lichaam ziet er in de rouwkamer zo bleek uit dat het niets te maken heeft met de bleke acteurs die in een film voor dood doorgaan. Hier gaat het om een fout tijdens het balsemen. Een teveel aan verkeerde kruiden kan onnatuurlijke zwellingen veroorzaken. Een dode die tijdens zijn leven dunne lippen had, gaat na zo'n fout tijdens het balsemen met een gewelfde mond het graf in. Gelukkig is bij een kind minder balsem nodig dan bij een corpulente volwassene.

Vader en zoon. Een mannenhand op onbeschermd vlees. Huid op huid. Zacht gestreeld op de plek waar de hals overgaat in de rug. Intimiteit die boven woorden uitstijgt. De onfortuinlijke vader in kleermakerszit op de grond en boven hem op een divan zijn zoon die net de acht niet haalde. De jongen met zijn eens gladde huid, bruin als het slik van een rivier, ligt nu, precies zoals zijn vader het bevolen heeft, in witte zijde gehuld en bedekt met een doek van ongestikte tule. Zijn gezicht scherp, de mond flauwtjes open. Zijn zachte donkere krullen op een ongewone manier gekapt. Witte bloemen zijn over de kleine jongen heen gestrooid. De pupillen zwarter dan de zwartste nacht. De slaap voorgoed.

De zevende nacht

Vaderloos, armoedig en ziekelijk was de jeugd van deze bruid geweest. Dagelijks denkend aan alles wat zij niet bezat. Uit haar geboorteaakte was op te maken dat ze pas zeventien jaar was. Desondanks had deze bruid al elf arbeidsjaren erop zitten. Eerst vijf jaar als hulpje in de keuken van haar moeder. Daarna nog eens zes jaar in een tapijfabriek in de stad. Elf jaren zwoegen aan een stuk door, zonder vriendinnen en zonder slaap. Zonder ook maar één moment te rusten.

Elf jaren lang liep het kind over gele grond met alleen doornen, slechts met dikke eelt bedekte voeten onder zich voelend. Elf jaren werken zonder ook maar één keer een glaasje yoghurt drank te kopen. Elf jaren had zij gewerkt voor een gouden jurk zodat de Pasha haar zou zien staan. Na elf jaar, ver weg van haar geboortestreek, haalden vreemde mensen haar uit een erker vandaan. Op het warme zand, uit de wind, legden ze haar levenloze lijf half gedraaid tegen een dadelpalm. Elf jaren knokken om in de buurt van de Pasha te komen en dan ten gronde gericht worden op een warme zomernacht.

De achtste nacht

Het leven is hard voor een vrouw in deze regionen. Buiten, in het oosten van de nacht, begint het regenen al. Maar deze vrouwen zijn heldhaftig. Tussen de rode lemen huizen lopen bewakers af en aan. Zij duwen de vrouwen een houweel in hun handen. Op bevel van de Pasha mogen ze een graf voor hun dochters graven. *'Daar ben je zeker wel blij mee, hè vrouw? Waarom zou je dan ook van goud willen zijn als je moeder altijd van brons is geweest?'*

De negende nacht

In de laatste nacht zullen de bruiden van de Pasha opstaan en zal de engel Israfil de doden uit hun slaap wekken.

De bruiden gaan dan in de rij staan voor een plaats in het paradijs. Zij zullen worden ondervraagd door de engelen Munkar en Nakir. Na de ondervraging krijgen de bruiden een boek waarin hun leven is opgetekend. De bruiden die voor de Pasha een zoon hebben gebaard, ontvangen het heilige boek in hun rechterhand. Zij mogen direct door naar het paradijs van de Engel Ridwan, waar ze als sterren aan de hemel zullen schitteren. De bruiden die helemaal geen kind of enkel een dochter hebben gebaard, ontvangen het boek in hun linkerhand. Zij gaan direct door naar de hel, waar de engel Malik heerst.

Özkan Gölpinar

